

Kpl 6 Tarttumattomien ja tarttuvien tautien epidemiologiaa

Kuva: Unsplash.com Giacomo Carra

Terve 3

sanoma pro

Epidemiologia

– tieteenala, jossa tutkitaan sairauksien esiintyvyyttä väestön tasolla

Terve 3

Kuvaileva epidemiologia

- sairauksien ja niihin vaikuttavien tekijöiden jakautuminen väestössä tai väestöryhmissä
- **Prevalenssi eli vallitsevuus**
 - kuinka suurella osalla väestöstä on jokin tietty sairaus tai vaiva tutkimusajankohtana tai -ajanjaksona
- **Insidenssi eli ilmaantuvuus**
 - uusien tautitapausten ilmaantumismäärä (kasvu/väheneminen) tietyssä ajanjaksona suhteutettuna tutkittavan väestön määrään

Analyttinen epidemiologia

- Tutkitaan altisteen ja vasteen välistä suhdetta.
- Mitkä riskitekijät väestössä lisäävät todennäköisyyttä sairastua tiettyyn tautiin.
- Mitkä tekijät puolestaan suojaavat taudilta.
- **Interventiotutkimuksilla** selvitetään erilaisten terveyttä edistävien toimenpiteiden vaikutuksia väestön terveyteen.
- Esim. onko tupakkalaki vähentänyt kroonisia keuhkosairauksia tai kuinka kauan tietyn rokotteen antama suoja kestää.

sanoma pro

Sairaudet

Tarttuvat eli infektioaudit eli CD

- Mikrobin aiheuttamia
- Tauti puhkeaa tavallisesti muutaman päivän kuluttua infektiosta
- Sairaus ei yleensä kestä kovin pitkään

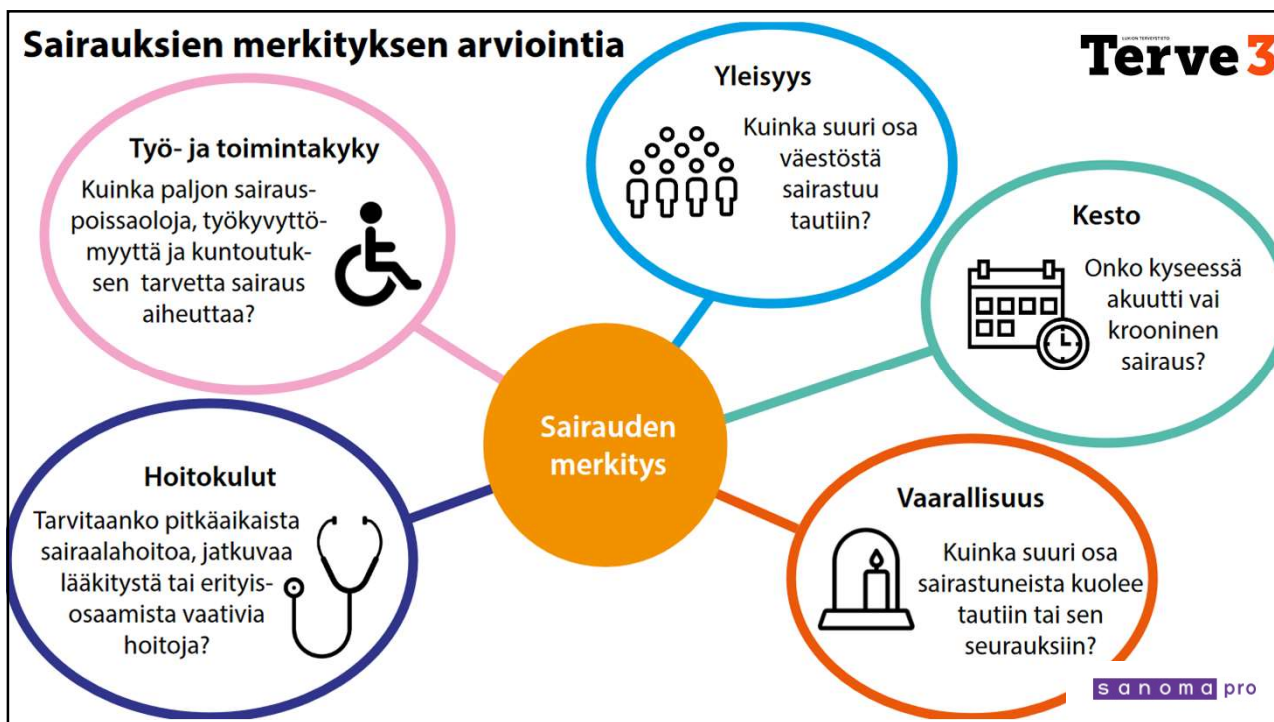
Tarttumattomat taudit eli NCD

- Monitekijäisiä
 - Perimä
 - Elintavat
 - Fyysinen ja psykososiaalinen ympäristö
- Taudin kehittymiseen voi kulua vuosia tai vuosikymmeniä
- Yleensä pitkäaikaisia, kroonisia sairauksia

Terve3

sanoma pro

Kuva: Unsplash.com Brittany Colette
Kuva: Unsplash.com National Cancer Institute

Tarttumattomat sairaudet ovat yhä yleisempiä

- yli 71 % maailman kuolleisuudesta on NCD:n aiheuttamia

Terve3

5 X 5 Sairaudet

Sydän- ja verisuonitaudit

Krooniset hengityselinten sairaudet

Syöpäsairaudet

Diabetes

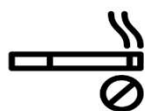

Psyykkiset ja neurologiset sairaudet

Riskitekijät

Epäterveellinen ruoka

Tupakkatuotteiden käyttö

Alkoholin haitallisen käyttö

Fyysinen passiivisuus

Ilmansaasteet

sanoma pro

Tarttumattomien sairauksien syyt voivat olla joko suoria tai epäsuoria

Terve3

Esimerkkejä tarttumattomien tautien ehkäisystä

Terve 3

Primaaripreventio

SAIRAUKSIEN ENNALTAEHKÄISY

Pyrkii estämään käyttäytymiseen tai ympäristöön liittyviä terveydelle haitallisten tekijöiden vaikutuksia

Terveystarkastukset, neuvonta, opetus

- raittius
- liikkumisen suositukset
- suolan käytön vähentäminen
- tupakoimattomuus
- terve paino

Sekundaaripreventio

SAIRAUKSIEN VARHAINEN TUNNISTAMINEN JA ETENEMISEN EHKÄISY

Pyrkii estämään käyttäytymiseen tai ympäristöön liittyviä terveydelle haitallisten tekijöiden vaikutuksia

Seulonnat ja seurannat

- aineenvaihdunnallisten riskitekijöiden, kuten kohonneiden veren rasva- ja sokeriarvojen, alentaminen
- terveystarpeen poisto tai pienentäminen esim. lääkähoidolla

Tertiaaripreventio

HOITO JA KUNTOUTUS

Estetään taudin paheneminen ja lisäsairauksien syntyminen

- omahoitoon liittyvä ohjaus
- terveellisten elämäntapojen ylläpitoon ja tarvittavaan lääkitykseen motivointi

Toimet kohdistuvat terveisiin

Toimet kohdistuvat riskiryhmiin tai sairauden alkuvaiheisiin

Toimet kohdistuvat vain sairastuneisiin

sanoma pro

Tartuntatautilanne voi muuttua nopeasti

EPIDEMIA

- tartuntatauti, jota esiintyy väestössä poikkeuksellisen paljon, esim. influenssaepidemia

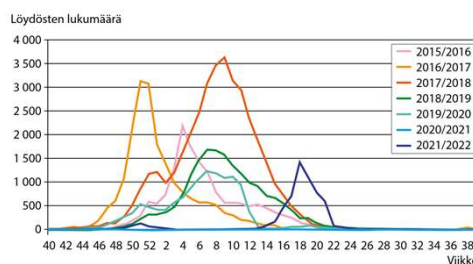
ENDEMIC eli PAIKALLISTAUTI

- tartuntatauti, jota esiintyy jollakin maantieteellisellä alueella jatkuvasti runsaana, esim. malaria

PANDEMIC

- epidemia, joka on levinnyt maanosista toisiin ja aiheuttaa merkittävän uhan sekä kansanterveydelle että terveydenhuollon palveluiden riittävyydelle
- helposti tarttuva ja ennestään tuntematon sairaus
- esim. Covid-19

INFLUENSSAEPIDEMIA

PANDEMIC

Kuva: Unsplash.com Daniel Schludi

Terve 3

sanoma pro

Terve3

Infektiotaudin tartuttavuuteen vaikuttavia tekijöitä

Mikrobin ominaisuudet

- Infektioon tarvittavien mikrobin lukumäärä
- Mikrobin kyky säilyä ympäristössä
- Mikrobin taudinaiheuttamiskyky

Tartuntatapa

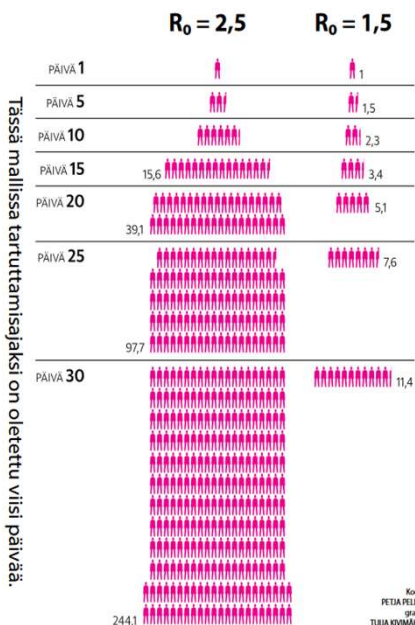
- Mitä kautta mikrobi pääsee kehoon
- Tartuntaetäisyys

Ihmisen vastustuskyky

- Terveydentila
- Perinnölliset tekijät
- Aikaisemmin sairastetut taudit
- Saadut rokotteet

sanoma pro

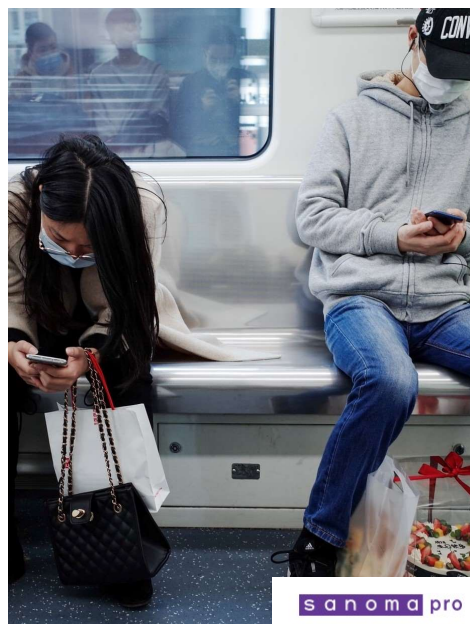
Kuinka monta uutta tartuntaa yksi taudinkantaja aiheuttaa kuukaudessa?

• R_0 eli tartuttavuusluku

- kertoo, kuinka monta ihmistä sairastunut henkilö tartuttaa edelleen.
- Mitä pienempi on tartuttavuusluku, sitä helpompi on estää taudin leviäminen.
- Ennakointi auttaa hillitsemään epidemioita.
- Tartuttavuusluku voi muuttua mikrobissa tapahtuneiden mutaatioiden takia.

Terve 3

Kuva: Unsplash.com Zhang Kenny

sanoma pro